

## ZAJEČAR – NUKLEARNA PRIČA

*Slobodan Ilić*

CENTAR ZA NUKLEARNU MEDICINU, KLINIČKI CENTAR NIŠ

U Zaječaru sam prvi put boravio u leto 1980. godine. Upravo sam se zaposlio i moj direktor je rekao: „Idi u Zaječar da učiš nuklearnu medicinu. Javi se Nebojši Paunkoviću, on će ti reći šta treba da radiš.” Bilo mi je malo čudno što pored Beograda, Zagreba, Novog Sada, treba da učim nuklearnu medicinu u Zaječaru. I pored urođene skromnosti nisam očekivao da već na startu karijere „budem tako nisko procenjen”. Jul se topio u vrelini, odseo sam u tada jedinom gradskom hotelu (ogromna socrealistička građevina), u sobi 812. Pogled sa prozora na crvene gradske krovove i večernji miris bašti su se dogovorno udružili da već prvog dana naslutim doživljaj prihvaćenosti koji me i danas prožima.

Ujutru sam poranio u laboratoriju u kojoj sam zatekao čoveka u zelenoj majici zatrpanog kutijama sa radioaktivnim nalepnicama, koje su mi se učinile nalik modernističkom prikazu mrtvačkih glava. Predstavio sam se i rekao da treba da se javim doktoru Nebojši Paunkoviću. „Načekaćeš se,” odgovorila mi je „zeleni majica”, „on uvek kasni”. Bio sam mlad, naivan, ambiciozan, kulturni, romantičan, sklon literaturi i sanjarenju. Da jedno od toga nisam bio, bilo bi mi jasno da je čovek okružen mrtvačkim glavama upravo Nebojša Paunković.

Prošlo je leto, pored grada zavoleli su me i ljudi. Da se ne radi o klišeju (toj pretećoj pošasti svakog teksta koji pledira da bude zanimljiv), napisao bih da je to bilo obostrano. U zimu smo u našoj laboratoriji uradili prvu scintigrafiju skeleta. Izotop je u gepeku fiće (inicijali vozača N. P), preko snežne Tresibabe, stigao iz Zaječara. Preda mnom se otvarao svet nuklearne medicine. Kongrese u Opatiji i Novom Sadu proveo sam u zaječarskom društvu, svečane večere za njihovim stolom. Ljubavna veza se razvijala brzo, za naše prostore posve neuobičajeno, bez prenemaganja i velikih reči: osećalo se već na samom startu da će to biti prvi ljubavni maraton.

Tri godine nakon tog prvog zaječarskog leta završio sam specijalizaciju, a godinu dana kasnije, sa mog usavršavanja u Londonu, u Zaječar je stigla razglednica sa sledećim tekstom: „Suočeni sa svojim božanstvenim mogućnostima zaposleni u slavnom nuklearnom departmanu bolnice Sveti

Bartolomej su morali da prelome i postave mi pitanje odakle su moji počeci, gde sam stekao bazična znanja? „U Zaječaru”, odgovorio sam. „Ne treba dalje, to sve objašnjava!”, razmrsio je čuđenje prof. Briton lično.

U Novoj Gorici 1987. jedino je srpska kolonija ostala u holu hotela da sasluša izveštaj sa čuvene osme sednice. Nakon toga smo čutke, uznemirenih misli i izmešanih osećanja, otišli u ponoćnu šetnju. Sutradan, u sali za predavanja, pre nego da izađe za govornicu, Nebojša mi je šapnuo: „Namerno sam napravio grešku u radu, da me otkrije može jedino Kastelić”. Iako je to bila samo šala, čija je namena bila da zatalasa rutinu, taj detalj mi se mnogo godina kasnije prikazao kao predskazujuća metafora.

„Nuklearno jugoslovenstvo” se poslednjim kolektivnim radioaktivnim bljeskom samoobasjalo dve godine kasnije u Mavrovu. Vozili smo se žičarom, roštiljali na livadi, divili se jezerskim lokvanjima... Večeri smo uz gitaru provodili u holu. Nije bilo potrebe da se pretvaramo, svi smo osećali da je „velika bela ptica”, koja će „anihilirati” naše dotadašnje zajedništvo, već uveliko na putu. Iako smo znali da će sigurno doći, niko nije umeo da kaže odakle stiže i kuda nastavlja.

Te godine se slavila dvadesetogodišnjica osnivanja zaječarske Službe nuklearne medicine. Društveni deo proslave odvijao se u hotelu na Borskom jezeru. Bio je septembarski petak kad sam avionom iz Geteborga stigao u Beograd, taman na vreme da propustim organizovan prevoz Vinčinim autobusom. Putničke veze sa Istočnom Srbijom nikad nisu bile za primer, ka slavljeničkom punktu sam se uputio sutradan u zoru. Po biblijskom pljusku, sa mnogo usporavanja i nekoliko presedanja, u dva popodne, u predvorju hotela ugledao sam Olgino zabrinuto lice („Pa gde si, pobogu, čoveče, od sinoć te čekamo”). Planirani kratak odmor „transportni umor” je pretvorio u iscrpljujući košmar. Posle više neuspešnih pokušaja (kucanje, lupanje, telefonski pozivi), probuđen sam pretponoćnim desantnim upadom preko terase. Zahvalnicu za saradnju primio sam u paketu sa desertom i „sikter” kafom. Muzika pomešana sa spoljnom grmljavinom najavljivala je fajront. Još

**Adresa autora:** Slobodan Ilić, Centar za nuklearnu medicinu, Klinički Centar Niš, Bul. dr Zorana Đinđića 48; 18 000 Niš, Srbija;

Rad primljen: 10. 8. 2014. Rad prihvaćen: 10. 8. 2014. Elektronska verzija objavljena: 17. 11. 2014.

[www.tmg.org.rs](http://www.tmg.org.rs)

uvek bunovan, grlio sam se sa razdraganim ljudima. Bio sam sam srećan što sam opet tu, među svojim. A onda je stigla inflacija, beda, sankcije, prekid uvoza. Skoro dve godine u Srbiji se nigde nije radila nuklearna medicina, nigde sem u Zaječaru. Kako? Tako, pitajte njih. Možda zbog toga što im je granica bila blizu!!!

U narednim godinama, iz različitih razloga, više puta sam pohodio Zaječar. Sekcije, Timočki dani, stručni sastanci...Upoznao sam Gamzigrad, zavoleo i, kasnije privatno, mnogo puta se vraćao Zlotu. Na jednom od tih viđenja „ukrcao sam se u čuveni vlaški gastronomski voz” u kome je bilo svakakvih izvornih đakonija, nedostajao je samo „kupe za spavanje” za kojim smo vapili već posle nekoliko „degustiranih vagona”.

Preživeo sam bombardovanje i iste godine, kasnije, pod okriljem jeseni, još jednom se obreo na Borskom jezeru gde se u organizaciji zaječarskog Centra za nuklearnu medicinu održavao kongres skraćene Jugoslavije i istovremeno slavila tridesetogodišnjica od osnivanja Službe. Ovoga puta nisam dozvolio košmarima da me zavedu i bio sam redovan na svim (malim, srednjim, velikim i najvećim) sedeljkama. Uvek se nasmejem u sebi kad se setim večeri koja je bila posvećena vicevima. Nebojša je izveo pantomima performans kojim je demonstrirao kako se Rus, Francuz, Turčin i Srbin ponašaju kad se noću pijani vrata kući gde ih čeka razljučena domaćica. Samo jedan od njih je i dalje nastavljao da se ponaša kao „pravi muškarac”. Pogodite ko?

U našoj nuklearnoj medicini svi „važniji događaji” (sa autoironijom se mnogo lakše živi) su se dešavali u ranu jesen. Jedan takav ispratili su žuti koloriti Zvonačke Banje gde je 2002. godine Nebojša završio svoj mandat predsednika Udruženja skraćene Jugoslavije, a ja postao prvi predsednik Udruženja nuklearne medicine Srbije i Crne Gore. Jungovska sinhronizacija nam je odredila da izmenimo palice u štafeti koja je pre skoro pola veka startovala sa profesorom Milovanom Antićem. Inovacija je bila u tome što smo, za razliku od našeg prethodnika, mi predstavljali (ako je suditi po nazivu) različite zemlje. On je završio sa jednom, a ja nastavio sa drugom. Nikome to nije previše smetalo jer tih godina se šizofrenija toliko odomaćila u našim životima da je prosto bilo „IN” imati sa njom bilo koju vrstu konekcije.

Godinu dana kasnije (da li treba da pominjem da se radilo o kasnom septembru) desio se zvezdani trenutak u mojoj karijeri, International Congress of Serbian and Montenegro Society in Vrnjačka Banja. Udruženje koje sam predstavljao i

mene lično počastvovali su svojim prisustvom predsednik Svetskog udruženja nuklearne medicine, predsednik nemačkog Udruženja, predsednik poljskog Udruženja, predsednik Medicinske sekcije svetske atomske agencije sa svojim ekspertima, sekretar Evropskog udruženja i predstavnik Britanske asocijacije... Na lični poziv, što je bio moj kongresni *highlight* (posle mučnih godina raspada Jugoslavije to je bio prvi znak priznanja da nedostajemo jedni drugima), došao je predsednik Udruženja nuklearne medicine Slovenije sa saradnicima. Tri dana smo svi zajedno „izdisali” u jednom dahu. Bolna reminiscenca na ubistvo premijera bila je neposredno iza nas, još uvek nas je držao „virus njegove energije”.

Po staroj dobroj navici proslavili smo i jubilej tridesetpetogodišnjice osnivanja Službe (2004. godine), u atmosferi gde je svako ko je imao privilegiju da proživi „slavno zaječarsko nuklearno vreme” osećao da je njegova „vibraciona hemija” na izdisaju. To je prosto bila neminovnost. Vreme se ubrzalo, dijalektička kretanja i da su htela, nisu sebi mogla dozvoliti luksuz da se troše na sentimente. U toku je bila kampanja za gradonačelnika, pilo se pivo, svirao je lokalni bend. Kao što i biva na modernim skupovima, ljudi su stajali u grupicama ili pušili na terasi. Bio sam u grupi koja se kombijem (vozio je načelnik Nuklearne medicine VMA, inicijali B. A) odmetnula u Zlot, u potrazi za klasičnom kafanskom sedeljkom.

Na Evropskoj školi nuklearne medicine 2006. godine, koja je prvi put održana u Srbiji (Niška Banja), bliže sam upoznao „nove zaječarske nuklearce”, Željku, Vladu, Mirjanu. Kostu sam znao odavno, generacijski mu je pripala uloga premošćavanja starog i novog zaječarskog nuklearnog doba. Ljudi su bili novi, ali moj doživljaj prihvaćenosti se nije ishabao. Novi ljudi su mi poslužili kao živa inspiracija za lični uvid „da je mnogo toga iza, a malo ispred”.

Na kraju te godine je istekao moj mandat predsednika Udruženja, poslednja oficijelna obaveza mi je bila dodela „povelja zahvalnosti” zaslužnim članovima koji su odlazili u penziju. Mislim da me je Jung ponovo sinhronizacijski sagledao jer mi je donirao izuzetnu čast da se u ime svih generacija naših nuklearaca zahvalim Nebojši Paunkoviću za beskrajni doprinos koji su on lično i celokupna zaječarska Služba dali razvoju nuklearne medicine u Srbiji. Dok sam mu predavao papir, u trenutku su mi se kroz svest izlistale paralelne slike zajedničkih druženja. Sam od sebe u njima se zumirao luksuzno osvetljen brod (firme su u to vreme cenile svoje klijente), koji plovi Senom (svetski kongres u Parizu 1982), sa koga on i ja žučno

mašemo klošarima koji su gluvarili na keju pored Noterdama. Oni nam nisu odgovarali na baš najkulturniji način, ali uz prvoklasno francusko vino to se lako podnosilo.

Poslednji put sam bio u Zaječaru 2009. godine, koja, kad se pogleda unazad, predstavlja četrdesetu od osnivanja Službe nuklearne medicine. Pozvan sam da na tradicionalnom stručnom skupu „Timočki dani” održim predavanje. Savremena radionuklidna terapija je bila moj izbor. Mnogo novih ljudi, prijateljska atmosfera, pozdravljanja, sećanja... Diskusija nakon predavanja još jednom me je uverila da „medicinska flora na zaječarskom tlu ima nepresušni pelcer”.

Završno veče smo proveli na otvorenom, na čuvenom arheološkom posedu Feliks Romulijana, uz kulinarske dakonije iz rimskog doba. Na improvizovanoj bini nastupao je domaći doktorski bend. Odvojio sam se od mase i zagledao u nebo posuto „scintilacijama”. Nekad rimsko, sada zaječarsko nebo. U vedroj noći odzvanjali su ženski vokali, „da li si dovoljno jak da budeš moj muškarac?”, bilo je njihovo refren-pitanje. U trenu sam osetio kako se pretvaram u „džinovskog izotopa ljudskog roda”, sa ekstremno dugim vremenom poluraspada, alfa zračenjem, energijom

kompatibilnom najmodernijim tehnologijama, lakim rukovanjem i profitabilnom cenom. U takvom stanju bilo je lako odgovoriti „da, računajte na mene, dovoljno sam jak!”

Kad me je Željka zamolila da joj budem mentor doktorata, nisam imao dilemu. Postoji vreme kad se skuplja i kad se baca kamenje. Red je bio da i ja ubacim neki kamičak u „zaječarsku torbu” iz koje sam uglavnom uzimao. Nisam sam se previše zamorio, kandidat je prosto bio takav da ti od mentorstva napravi ugodnu bonacu. Moj glavni zadatak je bio da potpisujem administrativna akta i držim prigodne besede, sve ostalo uradila je sama. Toliko dobro, da sam se na obilju iskljalog materijala proslavio kao govornik. Na sva čestitanja sam pošteno odgovarao „nije do mene, do doktoranda je!”

Pa i sada, dok pišem ove redove dajući skromni doprinos ideji da se 45 godina od osnivanja Službe urednički obeleži tematskim brojem *Timočkog glasnika*, drago mi je da se ponovo uverim u njenu vrednoću i osećam se počastvovanim što mi je omogućila da sadržaju već pomenute „torbe” dodam još jedno svoje „kamenče”.